

ФАКОМ АД, Скопје

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ НА ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА

за активностите во периодот **01.01-31.12.2018**

Февруари, 2019

Листа за дистрибуција

1. Надзорен одбор
2. Управен одбор
3. Собрание на акционери

Содржина:

1.	Вовед.....	3
2.	Извршени ревизорски прегледи во 2018 година.....	3
3.	Оцена на адекватноста и ефикасноста на системот за внатрешна контрола заедно со наодите на СВР и корективни мерки.....	7
4.	Процес на развој и обуки на внатрешната ревизија.....	8

1. Вовед

Во согласност со Законот за трговски друштва (член 415 а – член 415 в) како и Правилникот за работа, внатрешната ревизија вршеше ревизорски прегледи предвидени со Годишниот план за работа за 2018 година, одобрен и усвоен од Надзорниот одбор на Факом, АД Скопје, Внатрешната ревизија на друштвото поднесува Годишен извештај за работењето во периодот од 01.01-31.12.2018 година.

Извештајот за работењето согласно одредбите ги содржи следните информации:

- опис на извршени редовни ревизии на работењето на друштвото;
- оцена на адекватноста и ефикасноста на системите на внатрешна контрола;
- оцена на реализација на поставените цели со годишниот план за работа;
- информации за извршени други активности

Работата на службата за внатрешна ревизија се засноваше на спроведување на редовните ревизии планирани во годишниот план за 2018 г.

Службата за внатрешна ревизија (СВР) има примарна цел да обезбеди независно и објективно мислење до Надзорниот одбор и Управниот одбор, за системот на интерни контроли, преку мерење и оценување на ефективност на наведените контроли и системи во остварувањето на целите на Друштвото.

Сепак, воспоставувањето и одржувањето на системот на интерни контроли претставува одговорност на менаџментот под надзор на Надзорниот одбор.

2. Извршени ревизорски прегледи во 2018 година

Извршените ревизорски прегледи се во согласност со Годишниот план за внатрешна ревизија за 2018 година. Во текот на ревизорските прегледи одговорните лица беа редовно и навреме информирани за сите позначајни информации. Извештаите за поединечните области на ревизија беа консултирани и потврдени од одговорните лица на одделните области на ревизија.

Вршењето на ревизијата беше во согласност со Меѓународните стандарди за внатрешна ревизија објавени од The Institute of Internal Auditors (IIA).

Ревизорски активности и техники кои се употребуваат во текот на ревизијата се: набљудување, интервјуа со вработените и одговорните лица, увид во апликациите за работење, тестирање и аналитички постапки.

2.1. Извршени редовни (планирани) ревизии

2.1.1. Ревизија на евиденција на прекувремени часови

Целта на ревизијата беше да се потврди дека се воспоставени контроли во процесот на евиденција на потрошените прекувремени работни часови за реализација на операциите кои се дел од работниот налог, како и проверка на ефикасноста на воспоставените контроли при утврдување, евидентирање и одобрување на прекувремените часови.

Оваа ревизија ја опфати потребата од прекувремена работа, евиденцијата на прекувремените саати и нивната поврзаност со конкретен работен налог, процесот на контрола и одобрување за исплата.

Ревизијата се водеше поаѓајќи од утврдени потенцијални ризици кои би можеле да го попречат ефикасното извршување на задачите поврзани со евиденцијата на прекувремените часови, а тоа би биле:

- Барањето може да не е основано/потребно/одобрено;
- Тим лидерот на групата не води точна евиденција за работниците кои останале прекувремено и часовите кои се потрошени;
- Работата извшена за време на прекувремената работа не е евидентирана во информациониот систем;
- Сите трошоци поврзани со прекувремената работа не се точно и целосно евидентирани.

Ревизијата беше спроведена на одредени барања (налог) за прекувремена работа кои ги отвараат одговорните лица кои ја водат групата на работници, нивното одобрување, како и евиденција на работниците кои останале прекувремено и часовите кои ги потрошиле.

Друштвото, прекувремената работа ја спроведува во согласност со Законот за работни односи, член 117 и Колективниот договор за приватен сектор и во склад со истите, работникот по барање на работодавачот врши прекувремена работа:

- во случај на зголемен обем на работа, а со цел почитување на договорените рокови;
- во случај на продолжување на деловниот или производствениот процес;
- заради отстранување на оштетувања и дефекти кои би значеле прекин на работата;
- во други случаи определени со закон или колективен договор.

Прекувремената работа може да трае најмногу осум часа во текот на една недела и најмногу 190 часа годишно. На работникот кој работел над 150 часа подолго од полното работно време, а не отсутствувал од работа повеќе од 21 ден во текот на годината, во кои не се засметуваат деновите на искористен годишен одмор, работодавачот му исплаќа бонус плата во висина од една просечна плата во Р.М.

При извршување на ревизијата констатирано е дека друштвото води посебна електронска евиденција за прекувремената работа и часовите потрошени за прекувремена работа во интегрираниот систем за евиденција –Pantheon и нивната исплата во месечната пресметка на плата на работникот.

Во Pantheon постои систем на одобрување на налозите за прекувремена работа од страна на овластеното лице од менаџментот на друштвото. Како документ кој се користи во системот е Налогот за прекувремена работа, на кој се евидентираат вработените кои ќе работат прекувремено и на кој работен налог, норматив и опис на работа, доделени и признаени часови и исполнетост на нормативот. На самиот документ електронски во системот постои модул за

креирано од страна на барателот, потврдено од страна на директорот на РЕ и одобрено од овластеното лице на менаџментот.

Електронската евиденција, доделените овластувања за креирање на налогот за прекувремена работа, авторизациите за потврдување и одобрување за исплата директно влијаат на минимизирање на ризиците од грешки при евидентирање и исплата на прекувремените саати а индиректно го контролираат ризикот од неоснована и непотребна прекувремена работа.

Период на завршување: Март, 2018

Извештај бр. 1/2018

2.1.2. Ревизија на деловна активност ПРОДАЖБА

Оваа ревизија е водена од аспект на следење и почитување на воспоставените процедури, интерни политики, регулативи и стандарди, но и од аспект на ефикасно извршување на функцијата Продажба, а со цел да се потврди дека се воспоставени процедури и систем на контроли, проценка на ефикасноста на воспоставените контроли и способноста на системот да обезбеди квалитетно извршување на деловната активност во склад со деловните политики, регулативи и прописи.

Во делокругот на оваа ревизија беше опфатен текот на документација од прием на барање понуда, изготвување на калкулација/понуда, до фаза на нарачка од купувач/договор. Опфатена беше документација која произлегува од реализација на деловната активност (испратници/packing list/записници/фактури) и побарувањата, наплатата и рекламациите од купувачите.

При спроведувањето на оваа ревизија, се водевме од предвидување и контролирање на следниве клучни ризици:

- Неусогласеност со деловните политики, политика на цени, неконкурентност...
- Понудените рокови за реализација и услови за наплата да го нарушат нормалното одвивање на целокупниот деловен процес
- Издавање на неисправна документација (квантитативно, вредносно и од формален аспект)
- Непочитување на законските регулативи при издавање на документи поврзани со продажбата
- Несоодветен третман на купувачите

Ревизијата го опфати периодот 2017 - 2018 г., беше спроведена на конкретни предмети / проекти, од кои повеќето се целосно реализирани.

Согласно стандардите ISO 9001 воспоставена е процедура за деловната активност Продажба и истата го дефинира текот на документацијата и дисперзијата на одговорноста на лицата поврзани со продажбата. Самата функција Продажба се врши согласно наведената процедура. Документите кои се креираат и нивното движење, воспоставените контроли, начинот на одобрување и верификација овозможува минимизирање на клучните ризици поврзани цените и условите и роковите кои им се нудат на купувачите.

Интегрираниот систем Pantheon овозможува креирање, контрола и издавање на документите поврзани со реализација на деловната активност, во склад со регулативите и прописите. Доделените авторизации и ограничувања при креирање и издавање на документи како и стриктно утврдените авторизации за евентуални корекции, ги минимизираат ризиците од издавање на неисправни документи. Овој систем овозможува следење и на меѓусебно поврзаните документи, и дава информација за конкретниот работен налог и издадените испратници и фактури по истиот. Користењето на овој модул, ризикот од евентуално нефактурирање или задоцнето фактурирање

би го свело на минимум.

Следењето на наплата на побарувањата, платени аванси, согласно воспоставената практика се врши во координација со финансовиот сектор, кој редовно известува за состојбата на побарувањата. Постои солидна меѓусекторска координација во поглед на условите на плаќање и третманот на купувачите.

Период на завршување: Јуни, 2018

Извештај бр. 2/2018

2.1.3. Ревизија на деловна активност Увоз - Извоз

Целта на оваа ревизија е утврдување дали воспоставениот систем овозможува рационално и ефикасно вршење на активността увоз-извоз. Поконкретно, проценка на поодделните активности заради идентификување на ризици и контроли за нивно минимизирање и дали воспоставените контроли ефикасно делуваат во процесот на подготовка, креирање и комплетирање на документација потребна за прецизна и непречена царинска постапка при увозот на материјали и опрема, транспортирањето и извозот на челични конструкции, а целосно во склад со законските регулативи и прописи.

Ревизијата го опфати изготвувањето и текот на документацијата која ја прати робата што е предмет на увоз, односно извоз, како и документацијата и процедурите за обезбедување на транспорт.

Посебен акцент е ставен на потенцијалните клучни ризици:

- Неусогласеност со регулативите, законските прописи и деловните политики
- Ризици поврзани со непочитување на процедурите за набавки и Правилникот за набавки на Друштвото
- Издавање на неисправна документација
- Комплетирање на несоодветна документација при увоз/извоз
- Непочитување на рокови за извршување на одредени активности и постапки
- Некоординираност на релација увоз/извоз – оператива - финансии

Имајќи ја предвид извозната ориентираност на Друштвото, а секако и големото учество на материјали од увоз, од огромно значење за непречено и ефикасно работење е детерминирање, контрола и минимизирање / елиминирање на евентуалните ризици поврзани со деловните активности увоз и извоз. Ова се области регулирани со строго дефинирани прописи и регулативи, кон кои Друштвото потполно се придржува. Документите кои се креираат и оние кои се комплетираат за пред Царинска управа се во склад со прописите и условите на Управата.

Гледано од аспект на поврзаноста помеѓу деловната активност „увоз“ и набавките во Друштвото, кои подлежат на јасно воспоставени контроли и се спроведуваат по интерни усвоени процедури и поделба на одговорности, мора да се нагласи дека набавките од увоз се одвиваат во потполна складност со пропишаните процедури за набавка. Прецизно се дефинирани одговорности а соодветно на тоа и се доделени авторизации, така што ризикот од евентуални штети при спроведување на набавките од увоз се сведени на минимум. Интегрираниот систем овозможува врзување на зависните трошоци (царина, транспорт, шпедитерски услуги...) за конкретниот предмет на набавка/увоз, а за тоа се соодветно доделени авторизации за креирање и измени на документи. Со тоа се минимизира ризикот од грешки, неверодостојни информации за трошоците од увоз, па и од создавање дополнителни трошоци и обврски.

Во непосредна врска со процедурите на набавка е и обезбедување на транспорт на роба. Транспортите се одобрени од повисоки инстанци во хиерархијата на Друштвото, согласно процедурите за набавка (со согласност), по што се склучуваат годишни договори со транспортери

за дефинираните релации. На овој начин се контролира ризикот од евентуален избор на несоодветен транспорт или несоодветен транспортер.

Функцијата „извоз“ се реализира во целост во склад со прописите и регулативите. Документите кои се креираат во системот се исправни од формално-правен аспект. Интегрираниот систем Pantheon овозможува креирање, контрола и издавање на документите поврзани со реализација на деловната активност, во склад со регулативите и прописите. Доделените авторизации и ограничувања при креирање и издавање на документи како и стриктно утврдените авторизации за евентуални корекции, ги минимизираат ризиците од издавање на неисправни документи. Постапките кои се практикуваат се со цел олеснување и забрзување на царинските процедури, а со самото тоа се влијае на рационализација на трошоците и контролирање на ризиците од застои и ненавремена испорака.

Плаќањето на обврските, царинските давачки, следењето на побавувањата и платените аванси, согласно воспоставената практика се врши во координација со финансиот сектор.

Период на завршување: Декември, 2018

Извештај бр. 3/2018

3. Оцена на адекватноста и ефикасноста на системот за интерна контрола заедно со наодите на СВР и корективни мерки

Службата за внатрешна ревизија (СВР) при евалуација на системот на интерна контрола во ревидираните процеси и активности се раководеше од најзначајните компоненти и цели на системот на интерна контрола и тоа:

- дали ревидираните процеси или активности се регулирани со интерни акти – политики и процедури и колку истите се во согласност со законската регулатива;
- дали постои адекватна поделба на должности, овластувања и одговорности на вработените во организационите единици со цел минимизирање на ризик од намерни или ненамерни грешки и злоупотреби;
- дали е имплементиран ефикасен систем на комуникација на различни нивоа со цел за целосно соодветно и точно разбирање и примена на политиките и процедурите во секојдневните задачи и одговорности;
- дали ревидираните области и процеси се поддржани со адекватен информатички систем.

Врз основа на поединечните ревизорски прегледи, извршени преку контрола на избрани примероци, набљудување на процесите и интервјуа, Внатрешната ревизија стекна разумно уверување дека интерните контроли функционираат на задоволително ниво, а активностите се во согласност со имплементираните политики и процедури а ризиците се адекватно контролирани.

Во поединечните извештаи се наведени наоди кои се со низок степен на ризик. Покрај тоа, се постапува по истите и отпочнати се активности во склад со дадените препораки.

Извештај бр.1 – Наодот кај евиденцијата на прекувремените часови се однесува на некои разлики во сумарните извештаи на часови и во налог. Овие разлики се отклонети, а дополнителна контрола се врши со CD – то за работно време и одобрување на саати од одговорно лице.

Извештај бр.2 – Наодите се однесуваат на потребата од поголема примена на интегрираниот систем, поточно изготвување на калкулации во Pantheon, и автоматско креирање на фактура во

врзување на испратница/записник. И во овој случај соодветно е постапено и се поставени основите за имплементација.

Извештај бр. 3 – Наодите се надоврзуваат на оние од продажба и се однесуваат на изготвување на Packing List во Pantheon, како и системско евидентирање на барањата за превоз.

Дадените препораки се во функција на подобро/полесно извршување и подобра евиденција и истите се прифатени.

Дополнително, ризиците по наведените наоди се контролираат со други, помошни алатки и контроли. Од тука и уверувањето дека истите не го попречуваат нормалното извршување на конкретната функција.

Службата за внатрешна ревизија утврди дека организацијата функционира со воспоставен систем на интерни контроли кој обезбедува целосно следење и евидентирање на документацијата во прегледаните единици, дефиниран систем на одобрување на активностите и соодветно разграничување на надлежностите и одговорностите на вработените. Вака поставениот систем овозможува ефективна и ефикасна контрола на работењето и минимизирање на потенцијалните грешки и неправилности.

Годишниот план на ревизии планирани за 2018 година не е во целост реализиран - од планираните 4 ревизии, од оправдани причини, реализирани се 3. Ревизијата - Проектанско одделение (разработка на спецификација, измена и дополнување на проектот) – е ставена во планот за 2019 година, кога и ќе се реализира.

4. Процес на развој и обуки

Внатрешниот ревизорот на друштвото, во 2018 година присуствуваше на едnodневни специјализирани обуки за внатрешна ревизија и деловна контрола, во организација на Know Risk Solutions и тоа на теми: **“Разоткривање и следење на ревизорски траги”** (07.06.2018 год.), **“Форензичка ревизија”** (08.06.2018 год.), како дел од континуирано професионално усовршување.

Подготвил:

Служба за внатрешна ревизија
Татјана Папастеревска